

ר' עובדיה מברטנורא

בעינינו, וחלה ותרומה אינן ראויין לזרים, קמ"ל: חלות תודה ורקיקי נזיר אין יוצאין בהן. אף על פי שהן מצה גמורה, דכתיב (שמות יב) ושמתם את המצות, מצה המשתמרת לשם מצה, יצאו אלו שאינן משתמרות לשם מצה אלא לשם זבח: למכור בשוק יוצאין בהם. דכל למכור בשוק אמר אי מזדבנא מזדבנא, ואי לא, אכילנא לה אנא למצה של מצה: ו בחזרת. בערבי חס"א לטוג"א בלע"ז: ובעולשים. בערבי הנדב"י. ובלע"ז אנדיב"א. והערוך פירש שהוא ירק שקורין לו בלע"ז קרשפי"ל: ובתמכה. סיב הגדל סביבות הדקל: וכחרחבינא. (אלקרעצני"א בערבי): ובמרור. מין כוסברתא הוא מר ביותר: בין

שלא נטלה תרומתו לכהן, שדינו כטבל³¹, ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו ואסורים באכילה³².

חלות מצה הבאות עם קרבן תודה ורקיקי נזיר - מצות שהנזיר הביא עם קרבנו, אם עשאן לעצמו כדי לאכלם עם קרבנו, וכעת נמלך ורוצה לצאת בהם ידי חובה - אין יוצאין בהן ידי חובת מצת מצווה אף על פי שהן מצה גמורה, שנאמר (שמות יב, יז): "ושמרתם את המצות" - מצה המשתמרת לשם מצה, יצאו אלו שאינן משתמרות לשם מצה אלא לשם זבח. אבל אם עשאן כדי למכור בשוק לחיבי תודה ולנזירים שיביאום עם קרבנותיהם - יוצאין בהן ידי חובת מצת מצווה בפסח³³:

באיזה מרור יוצא ידי חובה בפסח

משנה ו

ואלו מיני ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו של אכילת מרור בפסח: בחזרת - חסה ובעלשין ובתמכא - "חזרת" של ימינו ובחרחבינא ובמרור - מין כוסבר, שכל אלו טעמם

מר³⁴.

ביאורים והרחבות

31. בגמרא (שם) למדין שכאן מדובר שהלוי הקדים את הכהן לאחר מירוח הכרי (לא בשבולים), שאז כבר התחייבה התבואה במעשרות, ונטל מעשר ראשון, ועדיין לא נטל הכהן תרומה גדולה, שבמקרה כזה חייב הלוי ליתן לכהן לא רק תרומת מעשר אלא אף תרומה גדולה, לפיכך אין יוצאים ממנו ידי חובת מצה.

32. בגמרא (שם) למדין שמדובר כאן אף במקרה שלא נפדו כהלכתן, כיצד? מעשר שני שפדאו על אסימון, והתורה אמרה: "וצרת הכסף" דבר שיש לו צורה (ובאסימון אין צורה), והקדש שחיללו על גבי קרקע, והתורה אמרה: "ונתן הכסף וקם לו" (ולא קרקע).

33. בגמרא (שם) למדין שהטעם הוא, שיתכן שיימלך בדעתו ויאכלם בעצמו, וכשעשאן למכור בשוק, אמר: אם ימכרו - מה טוב, ואם לאו - אצא בהם ידי חובת מצה פסח, ונמצא שמתחילה שמרן מן החימוץ לשם פסח.

34. בגמרא (לט, א) מסופר: רבינא אשכחיה (מצאו) לרב אחא בריה דרבא דהוה מהדר אמריתא (מחזר אחר הצמח הנקרא "מרור", המוזכר במשנה), אמר ליה מאי דעתין דמרירין טפי (מדוע אתה מחפש דווקא מרור, כיוון שהוא מר יותר), והא חזרת תנן, ותנא דבי שמואל: חזרת, ואמר רבי אושעיא: מצוה בחזרת. ואמר רבא: מאי חזרת? חסא. מאי חסא? דחס רחמנא עילון. ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: למה נמשלו מצריים כמרור (דכתיב: "וימרו

ר' עובדיה מברטנורא
לחים בין יבשים. דוקא בקלח
שלהן, כדאמרינן בסיפא
ויוצאים בקלח שלהן. אבל
עליו, לחים אין, יבשים לא:
כבושים. בחומץ: שלוקים.
מבושלין יותר מדאי עד
שנמוחים: מבושלין. כדרך
בישול: ומצטרפין לכזית.
לצאת ידי חובת מרור. והוא
הדין בחמשת מיני דגן
שמצטרפין בכזית לצאת ידי
חובת מצה. ואתרווייהו קאי:
ז אין שורין את המורסן.
במים קרים וכל שכן פושרין
כדי לתת לפני התנגולים: אבל
חולטין. ברותחין שכל זמן
שהמים רותחים אינו יכול
להחמיץ. והאידינא נהוג עלמא
איסורא אפילו בחליטה
ברותחים: לא תשרה את
המורסן. לשוף בו בשרה, מפני
שמחמיץ בשרייתו: אבל שפה
היא. מורסן על בשרה יבש אף
על גב שמים טופחים על
בשרה: לא ילעוס. לא יכוס
בשניו: ח בחרוסת. דבר שיש
בו חומץ ומים ועשוי לטבל בו
בשר: ואם נתן. לתוך החרדל
יאכל מיד. שהחרדל חד ואינו

ירקות אלה יוצאין בהן ידי חובת מרור בין כשהם
לחין בין כשהם יבשין³⁵, אבל לא כשהם
כבושין בחומץ ולא שלוקין - מבושלים יותר מדי
ולא מבושלין. ומצטרפין מיני הירקות הנ"ל אלו
עם אלו לבנות לקיום המצוה. ויוצאין ידי חובה גם
בקלח שלהן, ובדמאי, ובמעשר ראשון
שנטלה תרומתו, ובמעשר שני והקדש שנטפדו
בכל אלו יוצאים ידי חובת מרור, כמו שהתבאר
במשנה הקודמת לעניין מצה:

סרך איסור חמץ

משנה ז

אין שורין במים את המורסן - פסולת של קמח
לתנגולים בפסח שמא יחמיץ, אבל חולטין -
מבושלים במים רותחים, שחום המים מונעו
מלהחמיץ.
האשה לא תשרה את המורסן שתוליד בידה
למרחץ להשתמש בו לניקוי בשרה, שמא יחמיץ,
אבל שפה היא את המורסן בבשרה כשהמורסן
יבש ואפילו כשבשרה לח.
לא ילעוס אדם חטין ויניח אותן על מפתו -
פצעו בפסחה, מפני שהן מחמיצות על ידי הרוק
שבפיו:

משנה ח

אין נותנין את הקמח לתוך החרוסת - תערובת של רסק פירות עם חומץ
ומים או לתוך החרדל שהקמח יחמיץ מהמים שבהם. ואם נתן - יאכל מיד

ביאורים והרחבות

את חיהים" לומר לך מה מרור זה שתחילתו רך וסופו קשה, אף מצריים תחילתן רכה (שבתחילה
סעבדו את ישראל בשכר) וסופו קשה.

35. בגמרא (לט, ב) למדין בשם רב חסדא: לא שנו (שיוצאים בין בלחין בין ביבשין) אלא בקלח,
אבל בעליו - לחין אין, יבשין לא. ושואלין: והא מדקתני בסיפא "בקלח שלהן", מכלל דרישא
מדבר אפילו על העליון? ותרצו: פרושי קא מפרש: כי קתני "בין לחין בין יבשין" - אקלח (על
הקלח).